

Mooi! Maar geldt dat ook voor de knappe(re) koppies?

HARRY KORT & GREETJE VAN DIJK

Het beleidsplan Dol-fijn excellent is gebaseerd op ruim 25 jaar praktijkervaring. In de ontwikkeling stond en staat voortdurend centraal dat ook de begaafde leerling les moet kunnen krijgen op de school om de hoek: sober en duurzaam. De opgebouwde kennis en ervaring vanaf de werkvloer zijn vertaald in een systematische, opbrengstgerichte aanpak. Samengevat in de gids: 'Dol-fijn excellent, waar praktijk en theorie samengaan'. Met het zogeheten 'Surplusmodel' als cruciale onderlegger voor alle te ontplooiën initiatieven. Deze opzet biedt een helder kader om nieuwe inzichten, ook actuele overheidsmaatregelen en –subsidies, duurzaam te verzilveren in de school. De gelden uit de Prestatiebox kunnen daarvoor passend worden ingezet. Maar het gaat om meer dan geld. Een dergelijk programma wint pas aan kracht als het structureel benut wordt in de dagelijkse praktijk. De 'architectuur' van het Surplus biedt daartoe kansrijke handreikingen.

"Wij hebben behoefte aan een structurele aanpak om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van de 'derde' instructiegroep oftewel de intelligente en (hoog) begaafde leerlingen. Het Dol-Fijn Excellent beleidsplan helpt ons om vanuit zelfstandig werken toe te groeien naar zelfverantwoordelijk leren. Dit groeiproces gaat zowel de leerlingen, leerkrachten en ouders aan. Daar zoeken we zorgvuldig onze weg in."

Aan het woord is John Jansen (directeur) van OBS De Koekoek in Utrecht over het plan.

Begaafden- en ontwikkelcentrum Surplus heeft haar wortels in de 'gewone' school, werkt schouder aan schouder met de leraren achter de klassendeur. Wat de wetenschap aan theorie en modellen oplevert, werd en wordt vertaald naar de twee handen van de juf of meester. Met ambitie, creativiteit en realiteit. Steeds in een eigentijds jasje. In nauwe samenwerking tussen ouders, leraren en de leerlingen zelf. Waar mogelijk effectief ondersteund met moderne media. Met groeiende waardering vanuit de praktijk. In Nederland en Vlaanderen.

DE 'ARCHITECTUUR' VAN SURPLUS

In de aanpak staan drie fasen centraal:

Preventief handelen

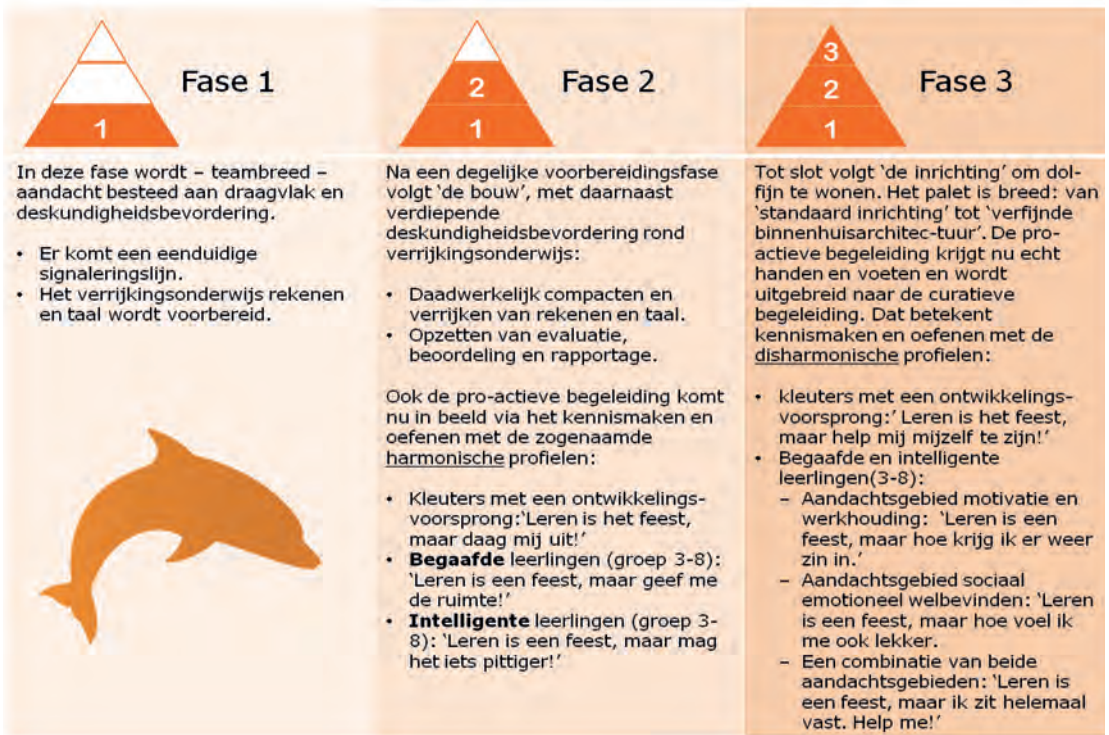
De basis wordt gevormd door het structureel scheppen van ruimte binnen de schoolorganisatie om de leerlingen vroegtijdig in een doorgaande lijn te begeleiden: interne differentiatie.

Pro-actief handelen

Om de gecreëerde ruimte doelmatig te benutten, is het van belang rekening te houden met de specifieke kenmerken van de doelgroep: kansen benutten en alert zijn op bedreigingen.

Curatief handelen

Binnen het zo stevig gelegde fundament kunnen voorkomende problemen op het terrein van motivatie/werkhouding en sociaal- emotioneel functioneren, adequaat benaderd worden.

HOE WERKT HET PLAN DAN?

Het vertrekpunt is de school 'om de hoek'. Het programma zet in op het benutten van expertise van scholen onderling. De menskracht wordt efficiënt ingezet voor de doelgroep door – waar mogelijk - ICT-toepassingen te benutten. Op deze wijze kan met een laag budget toch veel bereikt worden.

Vooraf

Dol-Fijn excellent start met een bondige quickscan (40 items) waarmee de beginsituatie en het gewenste einddoel van de school of samenwerkende scholen in beeld gebracht kan worden. Op basis van deze in de quick-scan verzamelde gegevens en opvattingen, start een systematische benadering met praktische richtlijnen voor de aanpak in de klas, op school en op bovenschools niveau. Het eerder genoemde 'drieluik' komt herkenbaar terug.

SIGNALEREN IS ZILVER, BEGELEIDEN PAS GOUD....

Maar het begint toch bij signaleren: sober waar het kan, uitgebreider waar het moet!. Er wordt gewerkt met een in detail opklimmende identificatielijn voor school en ouders, geheel webbased. Specialisten komen pas in beeld, als het echt nodig is. Onderstaand de vier stappen van Surplus-Signaal Digitaal.

Stap 1: de schets. Geeft, na een korte vragenlijst aan betrokkenen, een eenvoudige, ruwe check op de indicatie 'begaafd' of 'intelligent', harmonische ontwikkeling of niet.

Stap 2: de standaard tekening. Geeft antwoord op de mate en aard van de begaafdheid. De mening van betrokkene(n) wordt uitgebreid geïnventariseerd via het invullen van de vragenlijst(en).

Stap 3: de uitgebreide tekening. De expert (binnen of buiten de school) analyseert de gegevens van de standaard tekening en verzorgt gedetailleerde rapportage en formuleert aanbevelingen.

Stap 4: de foto. Scherp stellen van het beeld door kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de gegevens, in overleg met betrokkenen aangevuld met onderzoek of observaties.

En daarna zo snel mogelijk aan het echte werk beginnen, de begeleiding!

HOE PAKT HET UIT ACHTER DE SCHOOL- EN GROEPSDEUR?

Met een heldere signaleringsprocedure wordt de aandacht gericht op waar het eigenlijk om gaat. Immers 'Signaleren is zilver, begeleiden pas goud'.

Voorbeeld van signaleringsafspraken op 'De Rietkraag':

Welke leerlingen?		Breng hun specifieke kenmerken in beeld
A	Leerlingen die in de groep opvallen: <ul style="list-style-type: none"> • door hoge scores op de Cito-toetsen; • op grond van observaties; • door goede schoolresultaten / groepswerk; in de plusklas of kinderen die al extra werk in de klas krijgen. 	Surplus-schets door <u>leerkracht, ouders en kind (vanaf 10 jaar)</u> .
B	Groep 1: Op basis van informatie in het intakeformulier of de overdracht van de voorschoolse opvang vermoed je een ontwikkelings-voorsprong.	
C	Leerlingen <ul style="list-style-type: none"> • met minder goede resultaten, maar die opvallen door brede belangstelling, pientere opmerkingen, een originele kijk op problemen, bijzondere humor, grote woordenschat, goed geheugen of initiatiefrijk zijn. • waarvan je vermoedt dat er meer inzit; • die (te) veel tijd nodig hebben en erg perfectionistisch zijn en daardoor hun werk niet/nooit op tijd afhebben; • die druk gedrag vertonen, wat mogelijk kan duiden op verveling. 	Surplus-tekening door <u>leerkracht, ouders en kind (vanaf 10 jaar)</u> .
D	Signalen van ouders: ouders die vermoeden dat hun kind meer aankan, worden serieus genomen, ook als je dit niet in het schoolwerk terugziet.	

Dominique Bakker (IB) van Pater Jan Smit school in Heerhugowaard over Surplus Signaal Digitaal:
"Ik merk zelf nu we afgelopen weken met Surplus bezig zijn dat men blij is met het gemak van de cirkels die Surplus hanteert. Het verslag is heel makkelijk te lezen. Wat vooral opvallend is, is dat men veel meer als voorheen samen met ouders gaat kijken naar wat goed is voor het kind, wat heeft dit kind nodig. Surplus is een mooie aanleiding om het gesprek aan te gaan. Het bevalt tot nu toe dus goed!"

Patricia van Tol (leraar) van KBS De Rietkraag in Nieuwkoop na de training Surplus Signaal Digitaal:
"Wij zijn met onze werkgroep helemaal blij met de opzet van een eenduidige signaleringslijn. Zo eenvoudig mogelijk en weinig kans op onnodige discussies. Vroeger moesten kinderen steeds maar bewijzen aan de juf dat hun ouders gelijk hebben. Dit terugkerende discussiepuntje in het team kunnen we nu laten liggen en onze focus richten op de begeleiding."

Simone Koolen (leraar) van basisschool Vuurvogel Gouda over de training 'doorgaande verrijkinglijnen':
"Wij zijn een basisschool voor (hoog-)begaafde kinderen. Wij hebben veel lesmateriaal, maar gebruikten dat materiaal redelijk ongestructureerd. Surplus heeft ons een kapstok gegeven voor het opzetten van een doorlopende verrijkinglijn: wanneer bied je wat aan. Het nieuwe systeem geeft overzicht en structuur. Ik zie dat de leerlingen door het zelf plannen van hun taken heel

zelfstandig worden."

DE DOLFIJN ALS GIDS

Na ruim 25 jaar ontwikkelt het begaafdencentrum Surplus nog steeds voort. De berichten uit de scholen zijn positief en roepen veel enthousiasme op. De dolfijn als metafoor blijkt in deze ontwikkeling niet alleen een geliefd dier bij jong en oud, maar toch vooral een intelligent, speels, gevoelig en sociaal dier. Kenmerken die ook begaafde kinderen lekker laat zwemmen in het vooral ruime sop van de 'gewone' basisschool.

HARRY KORT, Eb & Vloed consult, baken voor onderwijs en opvoeding
 GREETJE VAN DIJK, werkzaam bij OnderwijsAdvies

Voor vragen en informatie kunt u terecht bij Surplus, begaafdencentrum van OnderwijsAdvies (info@onderwijsadvies.nl) of op www.surplus-begaafden.nl en www.onderwijsadvies.nl. Het Surplus-begaafdencentrum heeft contacten met EDventure, Echa-specialisten, landelijke opleidingen, begaafdennetwerken, ouderverenigingen, School aan Zet,....

De gids 'Dol-fijn Excellent' is uitgeven door Onderwijs-Advies:
 Dol-fijn excellent, waar praktijk en theorie samengaan. Gids voor duurzame begeleiding van excellente leerlingen in het basisonderwijs uitgaande van het Surplus-model.
 Auteurs: Harry kort en Greetje van Dijk
 ISBN: 978-90-818105-0-0